Electromagnetism I

Faculty of Physics-Kharazmi University

Dr. Faramarz Kanjouri

Spring 2023

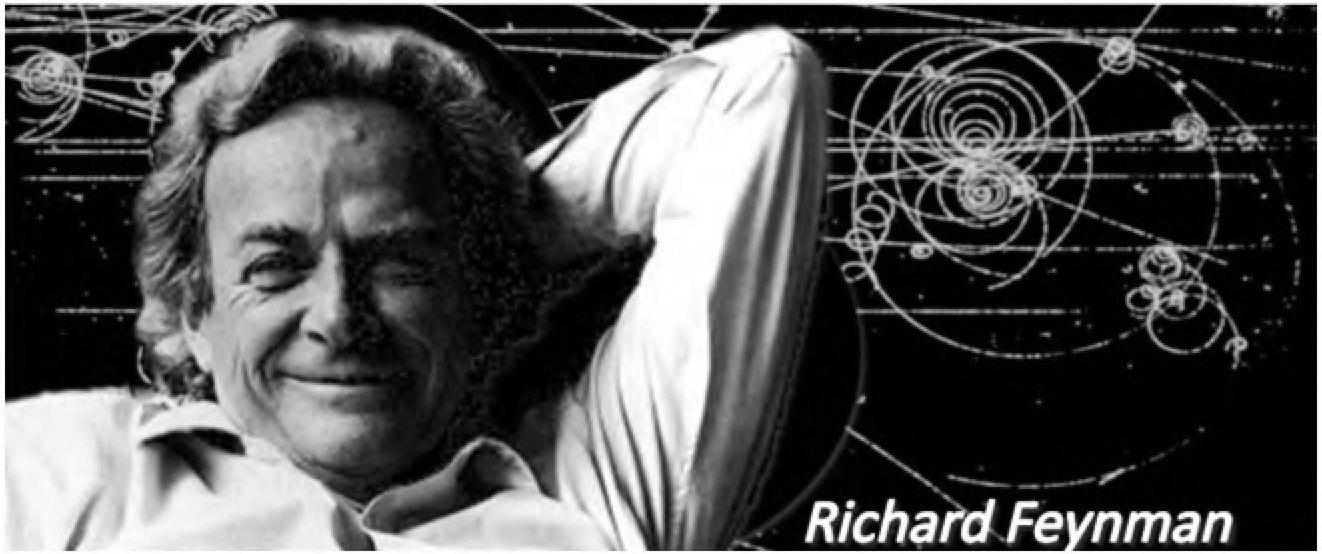

اگر همواره مانند گذشته بیندیشید، همیشه همان چیزهایی را به‌دست می‌آورید که تا کنون کسب کرده‌اید

فاینمن

درس بیستم

دوقطبی الکتریکی در میدان الکتریکی خارجی

Electric Dipole in an External Electric Field

دانشگاه خوارزمی

نیروی وارد بر دو قطبی در میدان الکتریکی خارجی

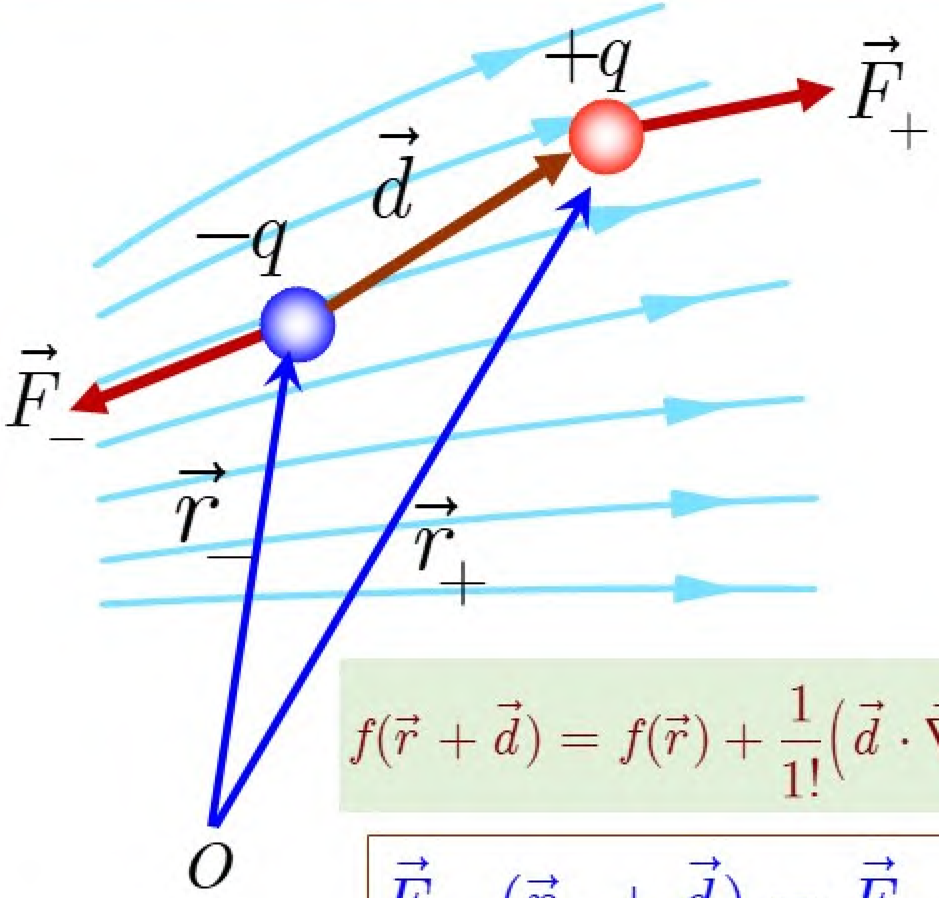

$$\vec{F}_- = -q\vec{E}_{ext}(\vec{r}_-) \qquad \vec{F}_+ = q\vec{E}_{\text{ext}}(\vec{r}_+)$$

$$\vec{F} = \vec{F}_- + \vec{F}_+ = q\left[-\vec{E}_{\text{ext}}(\vec{r}_-) + \vec{E}_{\text{ext}}(\vec{r}_+)\right]$$

$$\vec{F} = q\left[-\vec{E}_{\text{ext}}(\vec{r}_-) + \vec{E}_{\text{ext}}(\vec{r}_- + \vec{d})\right]$$

یادآوری بسط تیلور

$$f(\vec{r} + \vec{d}) = f(\vec{r}) + \frac{1}{1!}\left(\vec{d}\cdot\vec{\nabla}\right) f(\vec{r}) + \frac{1}{2!}\left(\vec{d}\cdot\vec{\nabla}\right)^2 f(\vec{r}) + \cdots + \frac{1}{n!}\left(\vec{d}\cdot\vec{\nabla}\right)^n f(\vec{r}) + \cdots$$

$$\vec{E}_{\text{ext}}(\vec{r}_- + \vec{d}) = \vec{E}_{\text{ext}}(\vec{r}_-) + \vec{d}\cdot\vec{\nabla}\vec{E}_{\text{ext}}(\vec{r}_-) + \cdots$$

$$if \quad d \to 0 \quad \Rightarrow \quad \boxed{\vec{F} = \vec{p}\cdot\vec{\nabla}\vec{E}_{\text{ext}}}$$

$$\boxed{\vec{N} = \left(\vec{r}_- \times \vec{F}_-\right) + \left(\vec{r}_+ \times \vec{F}_+\right) = -q\vec{r}_- \times \vec{E}_{\text{ext}}(\vec{r}_-) + q\vec{r}_+ \times \vec{E}_{\text{ext}}(\vec{r}_+)}$$

$$\boxed{\vec{N} \approx -q\vec{r}_- \times \vec{E}_{\text{ext}}(\vec{r}_-) + q(\vec{r}_- + \vec{d}) \times \left[\vec{E}_{\text{ext}}(\vec{r}_-) + \vec{d} \cdot \vec{\nabla}\vec{E}_{\text{ext}}(\vec{r}_-)\right]}$$

یادآوری بسط تیلور

$$f(\vec{r} + \vec{d}) = f(\vec{r}) + \frac{1}{1!}\left(\vec{d} \cdot \vec{\nabla}\right) f(\vec{r}) + \frac{1}{2!}\left(\vec{d} \cdot \vec{\nabla}\right)^2 f(\vec{r}) + \cdots + \frac{1}{n!}\left(\vec{d} \cdot \vec{\nabla}\right)^n f(\vec{r}) + \cdots$$

$$if \quad d \rightarrow 0 \quad \Rightarrow \quad \boxed{\vec{N} = \vec{r} \times \vec{p} \cdot \vec{\nabla}\vec{E}_{\text{ext}} + \vec{p} \times \vec{E}_{\text{ext}}}$$

$$\boxed{\vec{N} = \vec{r} \times \vec{F} + \vec{p} \times \vec{E}_{\text{ext}}}$$

$$\boxed{\vec{N} = \vec{r} \times \left[(\vec{p} \cdot \vec{\nabla})\vec{E}_{\text{ext}}\right] + \vec{p} \times \vec{E}_{\text{ext}}}$$

دانشگاه خوارزمی

$$\boxed{U = -q\Phi_{\text{ext}}(\vec{r}_-) + q\Phi_{\text{ext}}(\vec{r}_+)}$$

$$\boxed{U = -q\Phi_{\text{ext}}(\vec{r}_-) + q\Phi_{\text{ext}}(\vec{r}_- + \vec{d})}$$

یادآوری بسط تیلور

$$f(\vec{r}+\vec{d}) = f(\vec{r}) + \frac{1}{1!}\left(\vec{d}\cdot\vec{\nabla}\right)f(\vec{r}) + \frac{1}{2!}\left(\vec{d}\cdot\vec{\nabla}\right)^2 f(\vec{r}) + \cdots + \frac{1}{n!}\left(\vec{d}\cdot\vec{\nabla}\right)^n f(\vec{r}) + \cdots$$

$$\boxed{U = -q\Phi_{\text{ext}}(\vec{r}_-) + q\left\{\Phi_{\text{ext}}(\vec{r}_-) + \vec{d}\cdot\vec{\nabla}\Phi_{\text{ext}}(\vec{r}_-) + \cdots\right\}}$$

$$if \quad d \to 0 \quad \Rightarrow \quad U = q\vec{d}\cdot\vec{\nabla}\Phi_{\text{ext}}(\vec{r}_-)$$

$$\boxed{U = -\vec{p}\cdot\vec{E}}$$

دانشگاه خوارزمی

$$\boxed{\vec{F} = -\vec{\nabla}\, U = \vec{\nabla}(\vec{p}\cdot\vec{E})}$$

$$\boxed{\vec{\nabla}(\vec{A}\cdot\vec{B}) = \vec{A}\times\left(\vec{\nabla}\times\vec{B}\right) + \vec{A}\cdot\vec{\nabla}\vec{B} + \vec{B}\times\left(\vec{\nabla}\times\vec{A}\right) + \vec{B}\cdot\vec{\nabla}\vec{A}}$$

$$\boxed{\vec{\nabla}(\vec{p}\cdot\vec{E}_{\rm ext}) = \cancelto{0}{\vec{p}\times\left(\vec{\nabla}\times\vec{E}_{\rm ext}\right)} + (\vec{p}\cdot\vec{\nabla})\vec{E}_{\rm ext}}$$

$$\boxed{\vec{\nabla}(\vec{p}\cdot\vec{E}_{\rm ext}) = (\vec{p}\cdot\vec{\nabla})\vec{E}_{\rm ext}}$$

دانشگاه خوارزمی

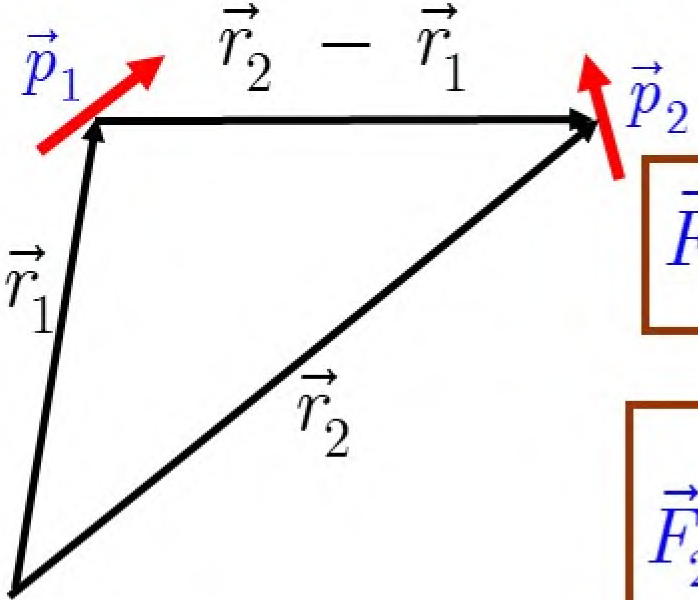

$$\vec{F}_{21} = \left(\vec{p}_2 \cdot \vec{\nabla}_2\right)\vec{E}_1(\vec{r}_2)$$

$$\vec{E}_1(\vec{r}_2) = -\vec{\nabla}_2\Phi_1(\vec{r}_2)$$

$$\vec{F}_{21} = (\vec{p}_2 \cdot \vec{\nabla}_2)\left[-\vec{\nabla}_2\Phi_1(\vec{r}_2)\right]$$

$$\Phi(\vec{r}_2) = \frac{1}{4\pi\varepsilon_0}\ \frac{\vec{p}\cdot(\vec{r}_2 - \vec{r}_1)}{|\ \vec{r}_2 - \vec{r}_1\ |^3}$$

$$\vec{F}_{21} = \frac{1}{4\pi\varepsilon_0}(\vec{p}_2 \cdot \vec{\nabla}_2)\left\{-\vec{\nabla}_2\left(\frac{\vec{p}\cdot(\vec{r}_2 - \vec{r}_1)}{|\ \vec{r}_2 - \vec{r}_1\ |^3}\right)\right\}$$

$$\vec{F}_{21} = \frac{1}{4\pi\varepsilon_0}(\vec{p}_2 \cdot \vec{\nabla}_2)\left\{\vec{\nabla}_2\left(\vec{p}_1 \cdot \vec{\nabla}_2\frac{1}{\left|\vec{r}_2 - \vec{r}_1\right|}\right)\right\}$$

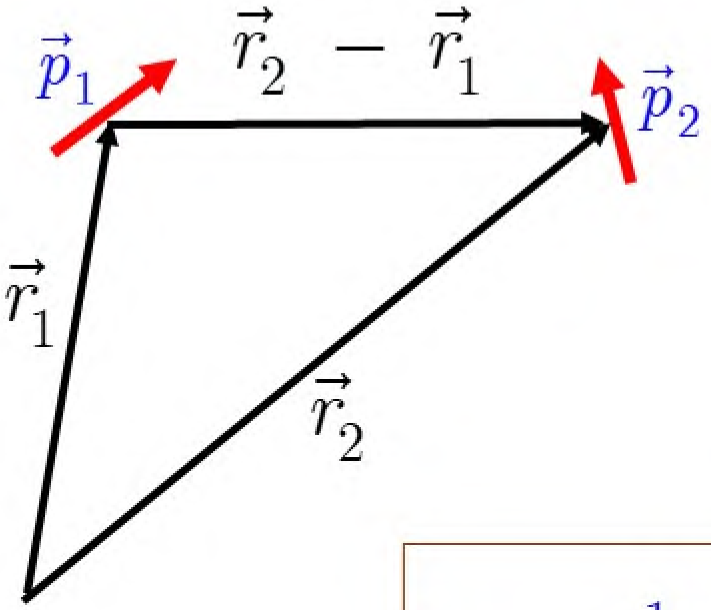

$$\boxed{U_{21} = -\vec{p}_2 \cdot \vec{E}_1(\vec{r}_2)}$$

$$\begin{aligned} U_{21} &= \vec{p}_2 \cdot \vec{\nabla}_2 \Phi_1(\vec{r}_2) \\ &= \vec{p}_2 \cdot \vec{\nabla}_2 \left(\frac{\vec{p}_1 \cdot (\vec{r}_2 - \vec{r}_1)}{4\pi\varepsilon_0 \left|\vec{r}_2 - \vec{r}_1\right|^3} \right) \\ &= \frac{-\vec{p}_2 \cdot \vec{\nabla}_2}{4\pi\varepsilon_0} \left(\vec{p}_1 \cdot \vec{\nabla}_2 \frac{1}{\left|\vec{r}_2 - \vec{r}_1\right|} \right) \end{aligned}$$

$$\boxed{U_{21} = \frac{1}{4\pi\varepsilon_0} \left\{ \frac{\vec{p}_2 \cdot \vec{p}_1}{\left|\vec{r}_2 - \vec{r}_1\right|^3} - \frac{3}{\left|\vec{r}_2 - \vec{r}_1\right|^5} \left[\vec{p}_2 \cdot (\vec{r}_2 - \vec{r}_1)\right] \left[\vec{p}_1 \cdot (\vec{r}_2 - \vec{r}_1)\right] \right\}}$$

$$\boxed{U_{21} = U_{12}}$$

دانشگاه خوارزمی

نیروی بین دو دوقطبی الکتریکی را در هر یک از حالت‌های زیر حساب کنید $\left|\vec{p}_2\right| = \left|\vec{p}_1\right| = p$

الف)

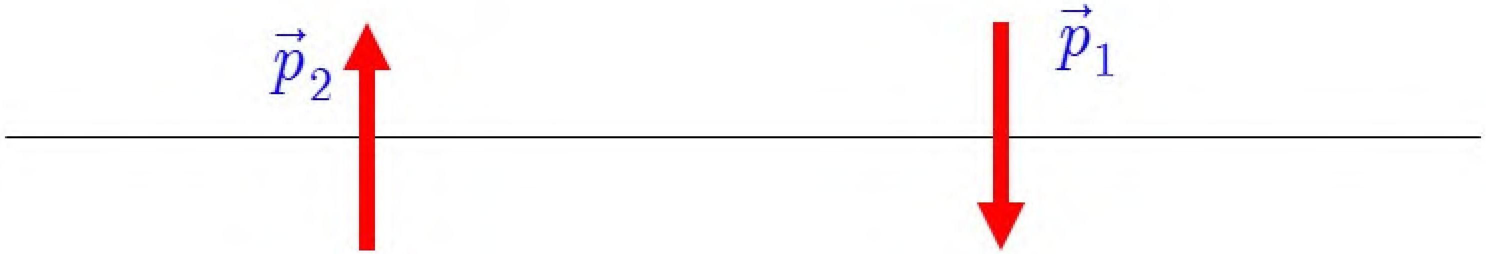

ب)

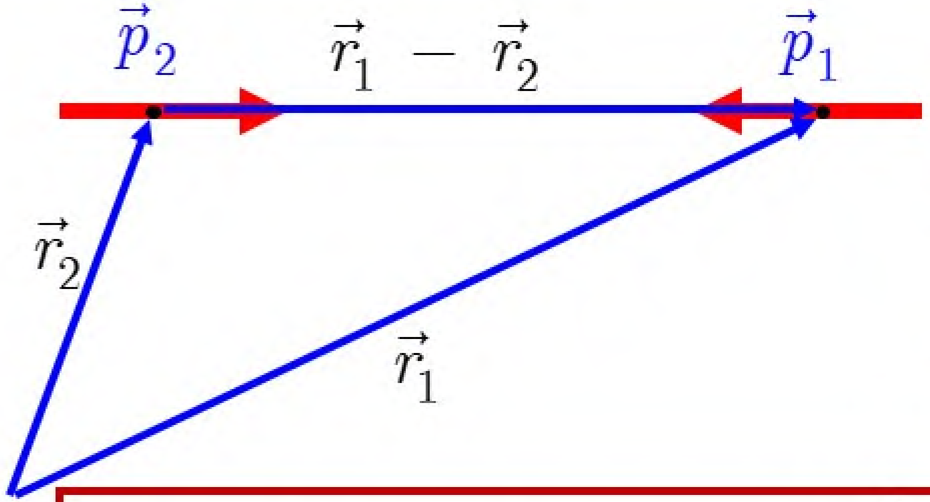

الف) میدانِ الکتریکی ناشی از دوقطبیِ $\vec{p}_2$ در هر نقطه برابر است با:

$$\vec{E}_2(\vec{r}) = \frac{3(\vec{r}-\vec{r}_2)\left[\vec{p}_2\cdot(\vec{r}-\vec{r}_2)\right]}{4\pi\varepsilon_0 \mid \vec{r}-\vec{r}_2 \mid^5} - \frac{\vec{p}_2}{4\pi\varepsilon_0 \mid \vec{r}-\vec{r}_2 \mid^3}$$

نیرویِ وارد بر دوقطبیِ $\vec{p}_1$ از طرفِ $\vec{p}_2$ برابر است با:

$$\vec{F}_{12} = \vec{\nabla}_1\left[\vec{p}_1\cdot\vec{E}_2(\vec{r}_1)\right] = \frac{3\vec{p}_1\left[\vec{p}_2\cdot(\vec{r}_1-\vec{r}_2)\right]}{\mid \vec{r}_1-\vec{r}_2 \mid^5} + \frac{3\vec{p}_2\left[\vec{p}_1\cdot(\vec{r}_1-\vec{r}_2)\right]}{\mid \vec{r}_1-\vec{r}_2 \mid^5}$$

$$- \frac{15\left[\vec{p}_1\cdot(\vec{r}_1-\vec{r}_2)\right]\left[\vec{p}_2\cdot(\vec{r}_1-\vec{r}_2)\right](\vec{r}_1-\vec{r}_2)}{\mid \vec{r}_1-\vec{r}_2 \mid^7} + \frac{3(\vec{p}_1\cdot\vec{p}_2)(\vec{r}_1-\vec{r}_2)}{\mid \vec{r}_1-\vec{r}_2 \mid^5}$$

برای حالت (الف) یعنی وقتی دوقطبی‌ها روبرویِ هم قرار گرفته‌اند، می‌توان نوشت:

$$\vec{p}_1\cdot\vec{p}_2 = -p^2 \qquad \boxed{\vec{p}_1 = -p\,\frac{\vec{r}_1-\vec{r}_2}{\mid \vec{r}_1-\vec{r}_2 \mid}} \qquad \boxed{\vec{p}_2 = +p\,\frac{\vec{r}_1-\vec{r}_2}{\mid \vec{r}_1-\vec{r}_2 \mid}}$$

$$\vec{F}_{12} = \vec{\nabla}_1\left[\vec{p}_1 \cdot \vec{E}_2(\vec{r}_1)\right] = \frac{3\vec{p}_1\left[\vec{p}_2 \cdot (\vec{r}_1 - \vec{r}_2)\right]}{|\vec{r}_1 - \vec{r}_2|^5} + \frac{3\vec{p}_2\left[\vec{p}_1 \cdot (\vec{r}_1 - \vec{r}_2)\right]}{|\vec{r}_1 - \vec{r}_2|^5}$$

$$- \frac{15\left[\vec{p}_1 \cdot (\vec{r}_1 - \vec{r}_2)\right]\left[\vec{p}_2 \cdot (\vec{r}_1 - \vec{r}_2)\right](\vec{r}_1 - \vec{r}_2)}{|\vec{r}_1 - \vec{r}_2|^7} + \frac{3(\vec{p}_1 \cdot \vec{p}_2)(\vec{r}_1 - \vec{r}_2)}{|\vec{r}_1 - \vec{r}_2|^5}$$

برای حالت (الف) یعنی وقتی دوقطبی‌ها روبرویِ هم قرار گرفته‌اند، می‌توان نوشت:

$$\boxed{\vec{p}_2 = +p\,\frac{\vec{r}_1 - \vec{r}_2}{|\vec{r}_1 - \vec{r}_2|}} \qquad \boxed{\vec{p}_1 = -p\,\frac{\vec{r}_1 - \vec{r}_2}{|\vec{r}_1 - \vec{r}_2|}} \qquad \vec{p}_1 \cdot \vec{p}_2 = -p^2$$

با جاگذاری در رابطه‌ی بالا، نیروی وارد بر دوقطبیِ $\vec{p}_1$ به شکلِ زیر به دست می‌آید:

$$\vec{F}_{12} = 6\,p^2\,\frac{\vec{r}_1 - \vec{r}_2}{|\vec{r}_1 - \vec{r}_2|^5}$$

این نیرو بینِ دوقطبی‌ها دافعه است

دانشگاه خوارزمی

$$\vec{F}_{12} = \vec{\nabla}_1\left[\vec{p}_1 \cdot \vec{E}_2(\vec{r}_1)\right] = \frac{3\vec{p}_1\left[\vec{p}_2 \cdot (\vec{r}_1 - \vec{r}_2)\right]}{|\vec{r}_1 - \vec{r}_2|^5} + \frac{3\vec{p}_2\left[\vec{p}_1 \cdot (\vec{r}_1 - \vec{r}_2)\right]}{|\vec{r}_1 - \vec{r}_2|^5}$$

$$- \frac{15\left[\vec{p}_1 \cdot (\vec{r}_1 - \vec{r}_2)\right]\left[\vec{p}_2 \cdot (\vec{r}_1 - \vec{r}_2)\right](\vec{r}_1 - \vec{r}_2)}{|\vec{r}_1 - \vec{r}_2|^7} + \frac{3(\vec{p}_1 \cdot \vec{p}_2)(\vec{r}_1 - \vec{r}_2)}{|\vec{r}_1 - \vec{r}_2|^5}$$

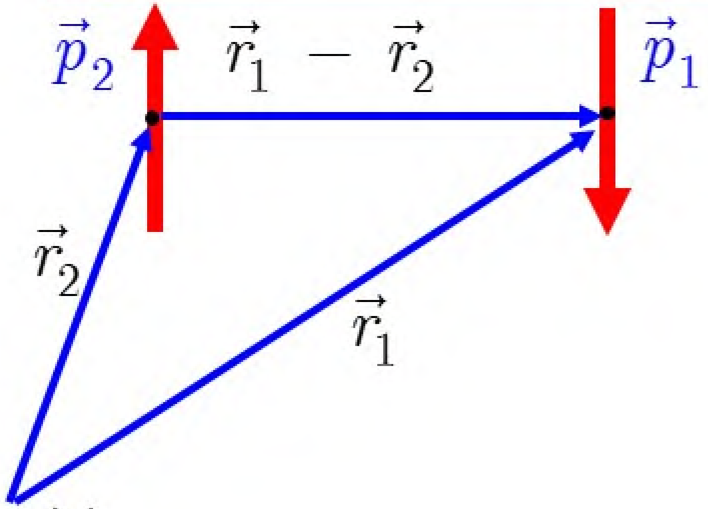

ب) برای حالت (ب) که دوقطبی‌ها بر خطِ واصل‌شان عمود هستند می‌توان نوشت:

$$\vec{p}_1 \cdot (\vec{r}_1 - \vec{r}_2) = \vec{p}_2 \cdot (\vec{r}_1 - \vec{r}_2) = 0$$

$$\vec{F}_{12} = -3p^2 \frac{\vec{r}_1 - \vec{r}_2}{|\vec{r}_1 - \vec{r}_2|^5}$$

این نیرو بینِ دوقطبی‌ها جاذبه است

شاد و مهربان باشید